

TOURSBCN

FEM D'ARQUEÒLEGS!

CICLE INICIAL I MITJÀ

ANA PEÑA

2016

ÍNDEX

1. PROGRAMACIÓ DIDÀCTICA

- 1.1.PRESENTACIÓ DE L'ACTIVITAT.**
- 1.2.OBJECTIUS.**
- 1.3.CONTINGUTS ESPECÍFICS.**
- 1.4.ÀMBITS I ÀREES DE CONEIXEMENT.**
- 1.5.DIMENSIÓ DE L'ÀMBIT.**
- 1.6.COMPETÈNCIES BÀSIQUES DE LA DIMENSIÓ.**
- 1.7.CONTINGUTS CLAU DE LA DIMENSIÓ.**
- 1.8.TEMPORITZACIÓ.**
- 1.9.SEQÜENCIACIÓ DE L'ACTIVITAT.**
- 1.10.CRITERIS D'AVALUACIÓ.**

2. QUADERN DEL PROFESSORAT¹

- 2.1. DESCRIPCIÓ DE L'ACTIVITAT**
- 2.2. ESTRUCTURA DELS CONTINGUTS.**
- 2.3. FITXA D'ACTIVITATS.**
- 2.4. SOLUCIONARI DE LA FITXA D'ACTIVITATS.**
- 2.5. BIBLIOGRAFIA.**

3. RECURSOS I MATERIAL:

- 3.1. IMATGE D'UN TELER IBER.**
- 3.2.PAPER DE PLOM. PLANTILLES AMB LLETRES ÍBERES.**
- 3.3. MATERIAL PER FER EL TALLER D'EXCAVACIÓ: CAIXES AMB SORRA, PALES, PINCELLS, REGLES, LLAPIS.**
- 3.4.FITXA D'ARQUEÒLEG PER OMLIR.**

¹ S'informa al professorat que disposem del dossier "Museu del mar": Informació general", com a ampliació d'aquest.

1. PROGRAMACIÓ DIDÀCTICA

1.1. PRESENTACIÓ DE L'ACTIVITAT

L'activitat està ubicada en la unitat didàctica "Els pobles preromans" del bloc "Canvis i continuïtat en el temps" del currículum del cycle inicial i mitjà tal i com especifica el Decret 119/2015 de 23 de juny pel qual s'estableix l'ordenació dels ensenyaments de l'educació primària.

L'activitat és un material didàctic més, per tal d'ampliar els coneixements que l'alumnat de cycle inicial i mitjà de Primària tenen del món iber.

Es tracta d'un recurs a l'abast de docents i alumnat de Lloret de Mar, municipi especialment ric en jaciments arqueològics d'època ibèrica. De tots els jaciments que es coneixen a Lloret se n'han excavat completament dos (Puig de Castellet i Turó Rodó) i un altre (Montbarbat) està en aquests moments en procés d'excavació.

Les dades que ens proporcionen aquests tres jaciments ens permeten conèixer força bé un període concret de la història de Lloret de Mar: des del segle III aC fins al I aC, és a dir, els darrers segles de la cultura ibèrica i els primers moments de la dominació romana.

A més a més, l'alumnat ampliarà el seu vocabulari tecnològic d'una manera lúdica.

1.2. OBJECTIUS COMUNS

- Conèixer i valorar els trets identitaris dels ibers.
- Potenciar l'interès per arqueologia.
- Difondre el patrimoni arqueològic del poble de Lloret de Mar.
- Valorar la importància de la conservació del medi natural i reflexionar sobre la seva protecció.
- Adquirir habilitats per conduir el propi aprenentatge.

1.3. CONTINGUTS ESPECÍFICS COMUNS

1. Els ibers.
2. Aspectes de la cultura dels ibers.
3. Poblats ibers de Lloret de Mar
4. Què és i què fa un arqueòleg?

1.4. ÀMBITS I ÀREES DE CONEIXEMENT DE PRIMÀRIA.

- ÀMBIT DE CONEIXEMENT DEL MEDI SOCIAL I CULTURAL

1.5. DIMENSIÓ DE L'ÀMBIT DE PRIMÀRIA

- Dimensió món actual.

1.6. COMPETÈNCIES BÀSIQUES DE LA DIMENSIÓ DE PRIMÀRIA

Competència 1. Plantejar-se preguntes sobre el medi, utilitzar estratègies de cerca de dades i analitzar resultats per trobar respostes.

Competència 2. Interpretar el present a partir de l'anàlisi dels canvis i continuïtats al llarg del temps, per comprendre la societat en què vivim.

Competència 3. Interpretar l'espai a partir dels elements del territori i de les seves representacions per situar- s'hi i desplaçar-se.

Competència 4. Analitzar paisatges i ecosistemes tenint en compte els factors socials i naturals que els configuren, per valorar les actuacions que els afecten.

Competència 5. Valorar problemes socials rellevants interpretant-ne les causes i les conseqüències per plantejar propostes de futur.

1.7. CONTINGUTS CLAU DE LA DIMENSIÓ DE PRIMÀRIA

1. Fases d'una investigació.
2. Canvi i continuïtat.
3. Organització social.

1.8. TEMPORITZACIÓ

- La durada de la visita és de 1h.

1.9. SEQÜENCIACIÓ DEL DESENVOLUPAMENT DE L'ACTIVITAT.

Estructura en dues parts:

- 1a part:20 min. Visita a la sala dedicada al poblat iber Puig de Castellet.

Breu explicació de la maqueta que reproduïx el poblat i de les troballes més importants que s'exposen.

- 2a part:40 min. Taller d'excavació. Omplir les fitxes d'arqueòlegs amb les peces que hem trobat.

1.10. CRITERIS D'AVAUACIÓ COMUNS.

1.Descriure alguns trets demogràfics i econòmics de l'entorn, identificar algunes manifestacions culturals, valorar la seva diversitat i riquesa, i localitzar elements del patrimoni comarcal natural i cultural

2. Aplicar nocions de canvi i continuïtat a alguns aspectes de la vida quotidiana de les societats humanes i situar alguns fets històrics rellevants, d'acord amb els criteris de successió i duració temporals. Utilitzar fonts documentals i patrimonials per justificar aquests canvis i continuïtats.

1. QUADERN DEL PROFESSORAT

2.1. DESCRIPCIÓ DE L'ACTIVITAT

- L'activitat té una duració aproximada d'1 hora.

PUNT DE TROBADA: Can Saragossa de Lloret de Mar.

1. Presentació.

Presentació de la guia al grup. La guia serà la persona encarregada d'ensenyar les instal·lacions del Museu i de coordinar el taller.

2.PLANTA BAIXA. SALA 3.PUIG DE CASTELLET. Introducció al món i la cultura dels ibers.

La sala està presidida per una maqueta del poblat iber de Puig de Castellet.

Tot mirant la maqueta, els panells i les diferents troballes arqueològiques que s'exposen, es plantejaran diferents preguntes a l'alumnat per tal d'introduir l'explicació com a resposta:

Sabeu qui eren els ibers? Les persones que van viure aquí fa 2600 anys, abans que arribessin els grecs, els romans, aquests potser un sonen més, no? Doncs abans que ells, els que vivien aquí, eren els ibers. I us dic que vivien aquí, perquè a Lloret, tenim tres poblats ibers. De moment, només es pot visitar un. Però tenim un poblat molt gran, que encara no es pot visitar perquè hi treballen els arqueòlegs.

El poblat Puig de Castellet està una mica retirat d'aquí, però tenim una maqueta per a que veieu com és el poblat. La voleu veure?

FEM D'ARQUEÒLEGS!

Aquest és el poblat de Puig de Castellet i està a la muntanya de la Roca grossa. El coneixeu?

- Els ibers tenien poblats petits perquè vivien en tribus, en grups petits. En aquest poblat vivien unes 30 persones. Quants sou a classe? Doncs us imagineu que tots els de la classe viviu junts, en un poblat petit i no en un poble gran, com ara és Lloret.
- Els ibers construïen el seu poblat sempre en un lloc alt, dalt de la muntanya. Des d'allà podien vigilar tot el voltant i si algú els volia atacar, primer havia de trobar el poblat. I a més, per si els atacaven construïen una muralla, una paret, tot al voltant del poble.
- Veieu cases? Amb el pas dels anys, les cases es van destruir i només es conserva una part de la casa. Els ibers construïen les seves cases tocant a la muralla. Eren cases petites, més o menys de grans com la vostra habitació. Hi vivia tota la família.
- Per fora, les cases estaven construïdes amb una part de pedra, d'un metre d'alçada i la resta de la paret era de fang. El sostre el feien amb branques dels arbres, fang i fulles dels arbres. Les cases no tenien finestres, ni balcons, ni terrasses. Ni llum ni aigua.

- Per dintre, només hi havia un espai. No tenien habitacions, ni lavabo, ni cuina. Vivien i dormien tots junts. No tenien llit, dormien a sobre de pell d'animals. Feien un foc a terra i els servia per no passar fred i també per cuinar.
- No tenien mobles: només algun cistell i algun banc de fusta. Feien peces de ceràmica: gots, plats, olles. Els feien a ma o amb el torn i els decoraven amb formes de color negre. Els posaven a coure en un forn, que era de tots, semblant al forn de les pizzes.
- No hi havia escoles. Els nens ajudaven als adults treballant. De què treballaven: eren pagesos, tenien animals, anaven a pescar, altres eren artesans. Les nenes ajudaven a les seves mares, a moldre el gra per fer pa, a teixir, a fer cistells, etc. Però, sobretot, els ibers eren guerrers molt valents i temuts.

FEM D'ARQUEÒLEGS!

- Encara que no hi havia escoles, els ibers sabien escriure. Però no s'havia inventat el paper, així que escrivien sobre pedra i també sobre planxes de plom. Gravaven les lletres amb un punxó. S'han trobat planxes de plom enrotllades, com si fossin un tub. Tenien lletres diferents a les nostres i encara no sabem del tot, el que volien dir-nos quan escrivien.

- Com anaven vestits: els homes i les dones portaven vestits. Tenien telers per teixir la llana. Portaven unes túniques, vestits més llargs les dones i més curts els homes i les tancaven amb cinturons. Tant les dones com els homes portaven collarets, arracades, polseres, etc.

3.PLANTA BAIXA. SALA 1. CRONOLOGIA D'UN DRAMA HISTÒRIC. Taller d'arqueologia.

- Explicarem què és un arqueòleg, què fa i quins objectes es poden trobar quan excaven.

- Es dividirà a l'alumnat en 5 equips.

- Es repartirà a cada equip el material per fer el taller d'arqueologia: caixes amb sorra on hi han amagades diferents peces (reproduccions de pondus, de fusaioles, exvots, monedes, paper

de plom amb inscripcions iberes, fusta, plàstics, llaunes, envoltoris de caramels,...); pales per excavar, pinzells, llapis, regles, fitxa d'arqueòleg.

- S'explicarà en què consisteix el taller. En acabar, es posarà en comú tota la informació.

FEM D'ARQUEÒLEGS!

Amb la conquesta romana, el món ibèric va perdre la seva força militar i la seva organització política i es va iniciar el lent (però definitiu) procés de romanització. Al llarg del segle II aC, però, la major part dels poblats ibèrics van continuar funcionant, i alguns fins i tot van créixer o se'n van fundar de nous. Per a la major part dels indígenes la seva vida quotidiana no va sofrir modificacions d'importància: continuaven vivint en els seus assentaments aturonats i en les seves cases amb sostres vegetals, parlaven la seva llengua, conservaven els seus costums i les seves creences, anaven a treballar al camp com s'havia fet sempre i la seva ceràmica es fabricava en més quantitat que mai.

Amb el temps, però, l'empremta romana a la vida quotidiana dels ibers es va fer sentir. Per exemple, s'introduïren les teules de terrissa per substituir les teulades de branques, fang i palla, o els dolia, grans recipients ceràmics d'emmagatzematge de la collita, en comptes de les tradicionals sitges excavades en el subsòl. La fiscalitat romana va afavorir l'ús de la moneda (encara ibèrica) i es va estendre l'escriptura, també ibèrica. A més, a partir dels volts de l'any 100 aC, es va començar a produir un desplaçament de la població des dels poblats aturonats cap a la plana, prop dels camps, un fenomen afavorit també per la fundació de ciutats entre les quals cal destacar la propera Blandae (Blanes).

Més endavant, a la primera meitat del segle I aC, la romanització es va afiançar amb la introducció de conreus especialitzats destinats a l'exportació, entre els que hem de destacar el vi. Els antics assentaments, com Turó Rodó, deixaren de ser útils i es van despoblar en favor dels assentaments a la plana com, a Lloret, la vil.la romana de Sant Quirze, o a prop de la costa, com Fenals o can Juncadellas, molt més adequats a la nova situació. Ara sí: els ibers d'aquesta època van adoptar (més per conveniència que per obligació) la major part de costums dels romans: primer les tècniques de construcció, l'utilitatge domèstic i les tècniques de conreu; després, tot i que més lentament, l'escriptura, la llengua, les creences...Pels volts de l'any 0 la major part del món ibèric havia deixat d'existir i s'havia integrat de ple a l'Imperi Romà.

2. ELS IBERS A LLORET

MONTBARBAT

El poblat ibèric de Montbarbat està situat a l'extrem nord-oest del terme municipal de Lloret, al límit amb Maçanet de la Selva, al cim d'una muntanya de 328 metres d'altitud. La seva situació fa de Montbarbat un punt estratègic que domina visualment la depressió de la Selva, el costat est del Montseny, del Cabrerès i de les Guilleries, la part occidental de les Gavarres i tota la baixa Tordera. Per tant, controla dues de les vies de comunicació més importants de la comarca. Una, terrestre, és l'antiga via Heràclea, pas natural entre les comarques del Vallès i del Maresme amb el Gironès, i que segueix tota la Selva de sud-oest a nord-est. L'altra és marítim-fluvial, des del litoral cap a l'interior per l'eix de la Tordera-riera d'Arbúcies, i possibilitava la connexió comercial entre la costa i l'interior a través de la Tordera.

FEM D'ARQUEÒLEGS!

Els treballs d'excavació a Montbarbat, dirigits per Maria del Vilar Vilà, començaren l'any 1978 i encara perduren. A hores d'ara, podem parlar d'un nucli d'hàbitat d'uns 5.673 m² de superfície, envoltat per una línia de muralla a la qual s'adossen com a mínim, dues torres de defensa. Els treballs d'excavació s'han centrat en el barri situat a l'interior de l'angle sud-oest de la muralla (tram de muralla i una torre incloses), i en el barri central. De moment, l'àrea total excavada és, aproximadament, de 1.500 m².

La muralla tanca completament el poblat. El seu perímetre és d'uns 370 m i forma una figura geomètrica irregular. D'una amplada d'entre 1,20 i 1,50 m, està construïda mitjançant dos paraments externs de pedres ben tallades i força grosses i un reompliment intern de pedres més petites barrejades amb terra. La muralla s'aixeca damunt la roca natural i se'n desconeix l'alçada originària.

Pel que fa a les torres, se'n coneix molt bé una, tot i que n'hi ha restes d'una altra. La torre coneguda és de planta rectangular i mesura 2,70 m d'ample i entre 5,30 m i 5,60 m de llarg. Fou construïda en un moment posterior a la muralla, de la qual sobresurt 3,80 m. Aquesta torre es comunica amb el poblat a través d'una entrada oberta a la muralla, per la qual s'accedeix a un passadís que no dona a un carrer, sinó a una estança interior.

Al barri occidental s'hi han excavat set cases. Alguns d'aquests habitatges consten només d'una sola estança, d'altres presenten vestíbul i habitació principal i, finalment, hi ha una casa, la més extensa, que té diversos compartiments. També s'ha excavat un carrer i una cisterna.

A la zona central del poblat s'hi ha trobat una àrea de producció artesana formada per diversos dipòsits, canalitzacions, cubetes i una gran quantitat de forats de pal. Es tracta d'una àrea dedicada al treball d'un material animal o vegetal (llana, cuir, lli, espart...) en la qual, un cop va deixar de funcionar, s'hi construïren al damunt diversos habitatges.

Pel que fa a la cronologia, algunes ceràmiques i materials de ferro ens documentarien la presència de pobladors a Montbarbat ja als segles VII-VI aC, però sembla que el moment de més activitat seria entre el segle IV aC i principis del III aC. D'aquest moment destaquen primer les ceràmiques d'origen grec (ceràmiques àtiques) i després les de la Mediterrània occidental (ceràmiques de vernís negre itàliques i del Taller de Roses). L'abandonament del poblat es produeix a poc a poc al segle III aC, sense cap indicatiu de violència ni de destrucció.

PUIG DE CASTELLET

El recinte fortificat ibèric de Puig de Castellet està situat a 2 km al nord del nucli urbà de Lloret de Mar, a tocar de la urbanització Roca Grossa. Es dreça en un esperó de 197 metres d'altitud, des del qual es domina la costa des de la desembocadura de la Tordera fins a la platja de Lloret i tota la plana circumdant, i té contacte visual directe amb els poblats ibèrics de Montbarbat, Turó Rodó i Turó de Sant Joan de Blanes. Descobert als anys 40 del segle XX, s'excavà en la seva totalitat en tres fases: el 1968-1969 per Carolina Nonell, de 1970 a 1972 amb la supervisió de Miquel Oliva i, sobretot, de 1975 a 1986 pel Centre d'Investigacions Arqueològiques de Girona sota la direcció d'Enriqueta Pons.

Puig de Castellet és un petit recinte de 650 m² de superfície, de forma més o menys pentagonal, envoltat per una muralla reforçada amb torres i format per onze habitatges disposats perimetralment i oberts a un espai central. Ocupa un petit replà allargassat, protegit de manera natural per l'esperó que constitueix el cim del turó, que l'amaga visualment del mar i que, alhora, li serveix de punt de guaita. El material arqueològic que s'hi ha recuperat ha permès datar-lo a la segona meitat del segle III aC, per la qual cosa s'ha pogut relacionar el poblament amb els problemes derivats del domini cartaginès i el seu ràpid abandó amb la consolidació de la nova dominació romana. Actualment el jaciment està consolidat i museïtzat, i és visitable.

La muralla de Puig de Castellet té una longitud de 75 metres, amb dos accessos principals, un a l'est, reforçat amb una torre quadrada, i l'altre a l'oest. La fortificació del recinte es va efectuar en dues fases diferents. La primera correspon als panys nord i est de muralla i a la torre est, mentre que a la segona fase es va fortificar el costat oest mitjançant un reforç de les parets de les cases d'aquell sector, la construcció d'una torre a tocar de l'entrada i el tancament de dos dels habitatges.

La distribució de les cases del Puig de Castellet és perimetral, ja que deu dels onze habitatges s'adossen a la part interna del recinte emmurallat i s'obren a un espai central, una mena de plaça, que servia de zona de pas i de comunicació, i que era on s'ubicava el sistema de recollida i emmagatzematge d'aigua mitjançant fosses i retalls a la roca. Una de les construccions del costat nord del poblament era un desguàs de les aigües sobrants, que es canalitzava entre les dues parets laterals i a través d'un pas a la muralla. Alguns dels habitatges eren espais d'ús comunitari (edificis públics o magatzems).

L'evolució del poblament i l'ús de les construccions descobertes fa suposar que a Puig de Castellet hi havia una població d'unes 30 persones. Les cases són de planta rectangular i, tot i que n'hi ha alguna formada per una sola estança, la majoria estan compartimentades en dues o tres cambres. En

aquests casos, una de les estances era d'ús més privat, mentre que les altres podien ser

FEM D'ARQUEÒLEGS!

zones de treball, tant domèstic com artesanal, tal com prova la presència de fornets o de sitges i la troballa de pedres de molí. A la major part de les estances s'hi ha identificat una llar, imprescindible per obtenir escalfor a l'hivern, per cuinar i per realitzar alguns treballs de tipus artesanal que requerissin l'ús del foc o de la calor.

TURÓ RODÓ

El poblat ibèric de Turó Rodó està situat sobre un promontori de 40 m d'alçada ubicat al nord-est i molt a prop del nucli de Lloret de Mar, sobre la platja de Sa Caleta. És un indret de fàcil defensa, ja que està delimitat per penya-segats que s'aboquen directament al mar per l'est i pel sud. Té, a més, un ampli camp visual sobre la platja de Lloret, la plana que la circumda, un bon tram de costa i les elevacions de la serralada litoral que tanquen aquest sector de la Costa Brava.

Tot i que la seva existència es coneix des de l'any 1925, no s'hi efectuà cap activitat fins al període 2000-2003, quan fou excavat íntegrament gràcies al patrocini de l'Ajuntament de Lloret de Mar, sota la direcció de Joan Llinàs. Les excavacions han permès documentar les característiques principals del poblat i la seva evolució històrica, que s'estén des de finals del segle III aC fins a les primeres dècades del I aC, és a dir, en el primer període de la dominació romana.

Es tracta d'un assentament costaner del tipus "barrera", ja que està situat en un esperó sobresortint, abocat al penya-segat en gran part del seu perímetre i defensat per una muralla a tramuntana i a llevant, els únics sectors accessibles. Els habitatges principals d'aquest poblat s'adossen a la part interna de la muralla i resten oberts per migdia a una plaça, a l'altra banda de la qual hi trobem algunes construccions de menor abast. Actualment es troba en fase de condicionament per a fer-lo visitable.

Tota la banda nord del poblat es troba defensada per una muralla de pedres lligades amb fang que mesura entre 110 i 130 cm d'amplada i poc més de 40 metres de longitud. Està construïda amb el sistema de doble paret i farcit intern de pedrigolet. A l'est, gira cap al sud en un angle de 90 graus i, amb una longitud de 7'30 m, defensa aquell costat del poblat, on hi havia l'entrada. Posteriorment, es reforçà el sector de llevant d'aquesta muralla i els accessos al poblat mitjançant la construcció d'un passadís fortificat.

Dins del recinte s'hi han identificat onze cases, disposades al voltant d'una gran plaça que era un ampli espai de pas i comunicació entre les diverses construccions, utilitzat també per a tasques comunitàries. Al nord hi havia una filera de set cases adossades a la muralla i al sud i al sud-oest s'hi disposaven quatre cases més, construïdes al caire del penya-segat.

Les set cases de la zona nord són de planta rectangular i estan compostes per dos àmbits: una estança principal al nord i una petita avantsala, oberta a la plaça, al sud. El fort pendent del terreny va fer que aquestes cases haguessin de ser terrassades. El nivell de circulació era o bé de terra trepitjada o bé la mateixa roca retallada. Al centre de l'àmbit principal hi havia la llar i en la majoria de cases s'hi van localitzar sitges

FEM D'ARQUEÒLEGS!

d'emmagatzematge de gra. Pel que fa a les quatre cases del costat sud i sud-oest, són més petites i no tenen avantsala. Per les seves característiques, sembla que es tractaria d'espais d'emmagatzematge més que no d'habitació.

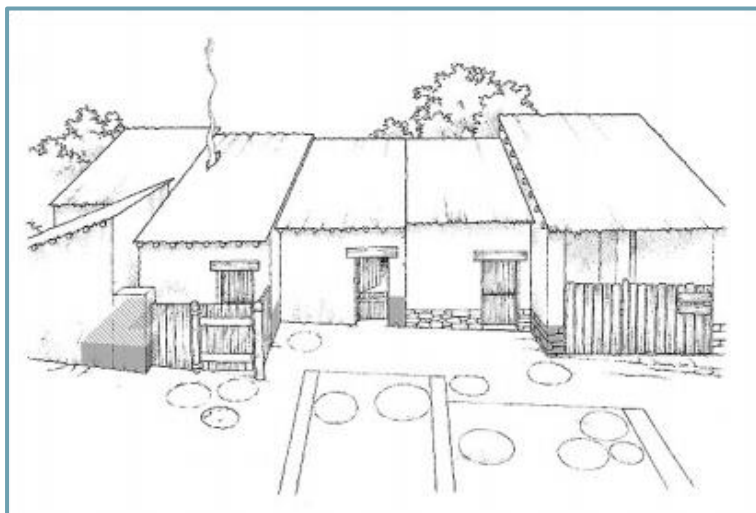

Tot i que els romans ja havien conquerit el país, tant la tècnica constructiva de les cases com el material arqueològic trobat mostren que els habitants de Turó Rodó eren ibèrics des de tots els punts de vista. L'existència de sitges implica una dedicació agrícola i la troballa de moltes pedres planes amb un forat en un extrem demostra una intensa activitat pesquera. Hi ha, també, pesos de teler i

fusaioles, que ens parlen d'activitat tèxtil. L'entrada de la romanització es manifesta en la presència de tegulae (teules) i dolia (grans recipients de terrissa per a contenir líquids), així com en l'abundància de ceràmiques itàliques (tant àmfores com vaixel·la de taula). L'abandó del poblat, vers l'any 60 aC, fou pacífic i va comportar el trasllat de la població cap a indrets més adients, a prop de les vies de comunicació, dels camps de conreu o dels ports de mar.

2. ASPECTES DE LA CULTURA DELS IBERS:

URBANISME I ARQUITECTURA

Els poblats fortificats (oppidum) eren el centre polític, econòmic i de vegades religiós de les comunitats ibèriques. Generalment s'instal·laven en llocs alts, fàcils de defensar, i construïen muralles i fortificacions. La seva estructura urbanística s'adaptava a les característiques orogràfiques. Al voltant hi

solia haver alguns llogarrets aïllats, mentre que les talaies o torres de vigilància servien per controlar el territori.

Les muralles protegien les ciutats fortificades, eren símbols de poder, servien de defensa, impediè el pas pels punts més accessibles i marcaven els límits.

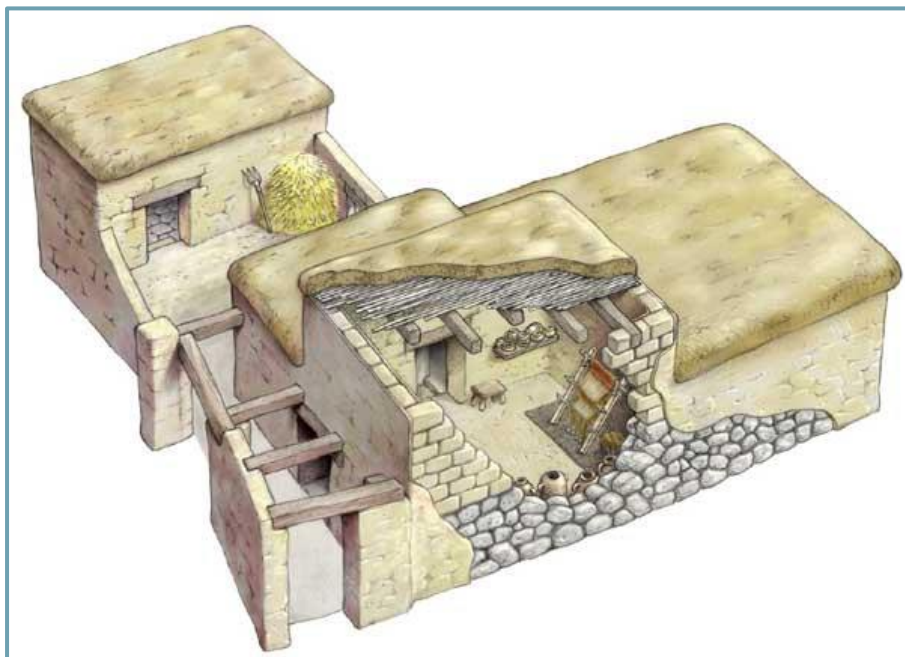
FEM D'ARQUEÒLEGS!

La tècnica de construcció més habitual consistia a aixecar un sòcol de pedra sobre el qual es perllongava la fortificació amb un alçat de tova. En un principi eren simples murs; tanmateix, la incorporació de torres, bastions, baluards, obres avançades i merlets, les van fer més eficaces.

L'HABITATGE

Les plantes dels habitatges ibèrics són de diversos tipus; tanmateix, abunden les de mides reduïdes, d'uns 35-45 m², amb un únic espai rectangular en el qual es desenvolupaven totes les funcions de la vida quotidiana (descans, magatzem, preparació d'aliments i altres tasques).

La construcció es duia a terme amb un sòcol de pedra i parets de tova, que gairebé sempre s'elaborava amb terra, sorra, aigua i palla i es coïa al sol. Les parets es revestien amb fang o guix per tal d'impermeabilitzar-les i el sòl solia ser de terra calcigada, tot i que en alguns casos s'empedrava. El sostre, de bigues de fusta, suportava un entramat vegetal cobert amb argila. És probable que no tinguessin finestres i que es ventilessin per la porta de l'entrada. De vegades disposaven de magatzems adossats, de dipòsits enterrats o, fins i tot, d'un pis superior.

Al mig de l'habitació se situava el foc, que servia per cuinar i per escalfar la cambra. Els llits eren de fusta o de pell i no devien estar gaire lluny del foc, almenys a l'hivern. En un banc adossat a la paret o en prestatges es

guardaven les peces de ceràmica que formaven la vaixel·la i les que es feien servir per cuinar. El mobiliari es completava amb baguls, cistells, tamborets, una taula, etc. Una peça important era el molí de mà, que servia per moldre el gra i convertir-lo en farina. Moldre era una de les activitats domèstiques més importants. Excavant en les cases s'han trobat molins, eines i peces de telers.

Quan es construïa un habitatge se sacrificaven animals com a ofrena i se'n dipositaven les restes sota els fonaments. Els nens també s'enterraven a les cases.

ESTRATIFICACIÓ SOCIAL

L'organització social dels ibers era piramidal. Al cim hi havia l'elit aristocràtica que dirigia els diferents estats locals:

- Els membres barons de l'aristocràcia tenien l'estatus de guerrers i les seves tombes eren de caire monumental.
- Els sacerdots i les sacerdotesses no formaven una casta estructurada. Les seves funcions, sempre en l'àmbit de les classes socials elevades, eren ocasionals.
- La posició dels comerciants era diversa: des del negociant humil fins a l'importador ric.
- Els artesans no gaudien de cap mena de privilegi social, tot i que la seva feina era molt especialitzada.
- Bona part de la població, tant masculina com femenina, es dedicava a l'agricultura i a la ramaderia.

L'AGRICULTURA I LA RAMADERIA

Les restes de fusta, de carbons, de llavors, de fruits o de pol·len que es troben en els jaciments proporcionen molta informació sobre els conreus i les pràctiques agràries que es desenvolupaven en el món ibèric.

L'agricultura de secà (cereals, vinya i olivera) era la principal activitat econòmica. Alternaven cereals (blat, civada, sègol) i plantes lleguminoses (llenties, pèsols, mongetes, faves, cigrons, alfals) i d'aquesta manera s'afavoria la regeneració de la terra. Els fruits (figues, magranes, dàtils, ametlles), l'explotació dels boscos i la recol·lecció completaven els recursos disponibles, juntament amb la fusta, la mel o les glans. Cal dedicar una atenció especial al conreu de la vinya i les oliveres, ja que eren productes d'exportació molt apreciats: la seva venda permetia la importació d'altres productes o de moneda.

El pasturatge era més important que la cria en estables. Els ramats d'ovelles i de cabres representaven un recurs econòmic important. També tenien porcs i bòvids. Aquests últims els feien servir com a animals de tir. De la ramaderia obtenien carn, llana, llet, formatge i força de treball.

TEIXIR

Per començar a teixir, es filava la matèria primera. Es formava un fil que es lligava a un fus, el qual es feia girar amb l'ajut d'una peça de ceràmica (fusaiola) que actuava de contrapès i ajudava a enrotllar el fil. Les peces es teixien en un teler generalment format per dues peces paral·leles de fusta, la superior de les quals sostenia l'ordit. Els fils es mantenien tensos i verticals gràcies a uns pesos de pedra o d'argila foradats (pondus). Després es feia passar el fil horitzontal amb una llançadora.

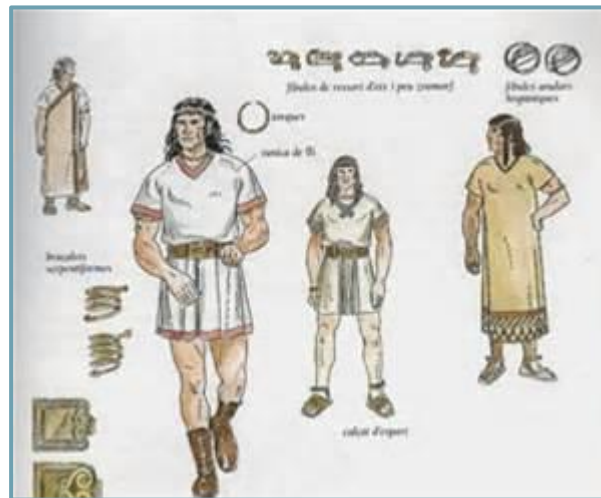
FEM D'ARQUEÒLEGS!

Escriptors grecs contemporanis dels pobles ibers ens proporcionen informació sobre com es vestien:

“Els homes van vestits de negre, la majoria porten el sargos, i hi dormen. Les dones porten vestits amb adorns florals.” (Estrabó, III, 4.17).

“Abans s’importaven molts teixits i, fins i tot avui en dia, les seves llanes estan molt sol·licitades i no hi ha res que les superi en bellesa.” (Estrabó, III, 2.6).

Els vasos de ceràmica i les estàtues també proporcionen molta informació sobre la indumentària.

Els ibers eren molt hàbils a l'hora de treballar l'espart, amb el qual confeccionaven estores, cistells i cordes.

FEM D'ARQUEÒLEGS!

ESCRITURA

Els ibers utilitzaven diferents suports per a l'escriptura: làmines de plom, de les quals se n'han trobat més de quaranta, que es gravaven amb un punxó i es portaven enrotllades; gravat sobre pedra, a les esteles funeràries, a les escultures, als murs; sobre ceràmica (atuells); a les monedes i és possible que també fessin servir el cuir per escriure, tot i que no se'n conserven proves.

De moment no s'ha trobat cap text bilingüe (per exemple, iber/grec jònic o iber/llatí) prou extens i representatiu per permetre desxifrar la llengua.

Coneixem el significat d'algunes de les lletres però no la llengua en què estan escrites i, per tant, podem desxifrar els textos però no els podem entendre.

ARTESANIA

Artesania i avenços tecnològics: l'aprofitament dels recursos naturals es plasmava també en els treballs artesanals com la filatura, el teixit o la cistelleria. Alhora els ibers van incorporar avenços tecnològics que milloraren la seva manera de treballar: el desenvolupament de la metal·lúrgia del ferro, l'adopció del torn per elaborar la ceràmica, o l'adopció generalitzada de les tècniques constructives amb materials durs (pedra, tovot), en són exemples.

COMERÇ

El comerç: L'intercanvi era el principal sistema de relació comercial amb altres pobles, si bé els ibers eren coneixedors de la moneda, que els va arribar del món colonial sobretot a partir del s. IV aC. De resultes del comerç els ibers varen rebre productes forans que ens han quedat com a llegat molt important de la presència d'aquests pobles, grecs, fenici-púnics..., a casa nostra.

MÓN ESPIRITUAL

El món espiritual: la religió ibèrica encara que poc coneguda, sabem que hauria estat vinculada a la natura, i com en altres religions antigues, hi hauria cultes domèstics i altres col·lectius, lligats a la ciutat i al territori. A més dels seus déus propis, entre els quals la principal podria ser una deessa mare, de la fertilitat, -que és pròpia dels pobles de l'àrea mediterrània que tenen una estructura econòmica de base agrària-, els ibers n'adoptaren d'altres cultures.

3. QUÈ ÉS I QUÈ FA UN ARQUEÒLEG?

Podem saber com vivien els ibers fa tants anys perquè ens ho han explicat els arqueòlegs.

- Què és un arqueòleg? L'arqueòleg és com el detectiu del passat.
- Què fa un arqueòleg? Excavar per trobar peces i analitzant les peces que troben, ens expliquen com vivien les antigues societats.
- Què poden trobar? Ceràmiques, ossos d'homes o d'animals, metalls, monedes, pedres, etc.
- Què no poden trobar? Aquells objectes que són orgànics, per tant es desfan, es converteixen en pols :la fusta, la carn, la roba, etc.
- Com treballen?
 - ✓ Documentació. Abans d'excavar hem de saber on volem excavar i perquè. La informació la trobem en els arxius, biblioteques, llibres, etc.
 - ✓ Buscar un equip de treball i finançament, diners.
 - ✓ Excavar. Quines eines?: pic, pala, pinzell i carretel·la. Generalment, a l'estiu. Fer fotos de tot (perquè és important la posició en que l'han trobat), fitxes de tot.
 - ✓ Al laboratori: netejar bé les peces, mesurar-les, inventariar-les, fer la fitxa, fer un estudi de per a què servia.

FEM D'ARQUEÒLEGS!

4. TALLER D'EXCAVACIÓ

- Es dividirà a l'alumnat en 5 equips.
- Es repartirà a cada equip el material per fer el taller d'arqueologia: caixes amb sorra, pales per excavar, pinzells, llapis, regles, abecedari iber, fitxa d'arqueòleg.
- Dintre de les caixes, amagats a la sorra hi ha diferents objectes: reproduccions de pondus, de fusaioles, exvots, monedes, paper de plom amb inscripcions iberes, fusta, plàstics, llaunes, envoltoris de caramels, etc.
- L'alumnat haurà de:
 - Excavar amb les pales i els pinzells.
 - Omplir la fitxa d'arqueòleg.
 - Pensar si les peces són iberes i per a què podien servir. Es pot mirar per tot el museu per si troben peces semblants i saber així per a què servien.
 - Altres peces no són iberes, però pensar si podien existir o no a la època dels iberes.
- Quan acabi el taller, cada grup haurà de fer una breu explicació als altres de cada peça que ha trobat.

5. FITXA D'ARQUEÒLEG

FITXA D'ARQUEÒLEG

NOM:

COGNOM:

ÈPOCA:

MATERIAL:

☐ Fang	☐ Ferro	☐ Bronze
☐ Ceràmica	☐ Pedra	

DESCRIU LA PEÇA:

FUNCIÓ (PER A QUÈ SERVIA?):

FEM D'ARQUEÒLEGS!

▷▷	a	∧∧	l		
⋈	e	◊◊	r		
∩	i	◊	ř		
H	o	∩	n		
↑	u	∩	m		
		Y	-		
		∩	s		
		∩	š		
∩	ba	X	ta	∩∩	ka
⋈	be	◊	te	<<	ke
∩	bi	∩	ti	∩	ki
✕✕	bo	∩	to	∩	ko
◻	bu	∩	tu	◊	ku

2.3. FITXA D'ACTIVITATS

1. Amb la següent taula de l'alfabet iber, prova d'escriure el teu nom o un missatge secret.

2. Digues si les següents afirmacions són veritat o falses.

	VERITAT	FALS
Els ibers tenien nevera i televisió a casa.		
Els ibers eren pagesos i ramaders.		
Els ibers vestien amb calçat esportiu i xandall.		
Els ibers no sabien escriure.		
Les cases iberes eren molt grans.		

3. Encercla els elements que pot trobar un arqueòleg quan realitza una excavació:

2.4. SOLUCIONARI DE LA FITXA D'ACTIVITATS

1. Amb la següent taula de l'alfabet iber, prova d'escriure el teu nom o un missatge secret. Activitat lliure.

2. Diques si les següents afirmacions són veritat o falses.

	VERITAT	FALS
Els ibers tenien nevera i televisió a casa.		X
Els ibers eren pagesos i ramaders.	X	
Els ibers vestien amb calçat esportiu i xandall.		X
Els ibers no sabien escriure.		X
Les cases iberes eren petites.	X	

3. Encercla els elements que pot trobar un arqueòleg quan realitza una excavació:

S'ha d'encerclar: la llauna, la moneda i l'ós.

2.5. BIBLIOGRAFIA

- GUIA DEL MUSEU OBERT DE LLORET. Unitat de Patrimoni Cultural. Ajuntament de Lloret de Mar.
- FÀBREGAS I BARRI, Esteve. Lloret de Mar. Club de Literatura Selecta. 1959.
- GRACIA, F., MUNILLA, G. 2000, El llibre dels ibers. Viatge il·lustrat a la cultura ibèrica, Signament Edicions i Edicions El Mèdol, Barcelona.
- HURTADO, V., MESTRE, J., MISERACHS, T. 1995, Atlas d'Història de Catalunya, Edicions 62, Barcelona.
- MARTÍN, M. A. 1994, Formació i desenvolupament de la cultura ibèrica a la zona del nord-est de Catalunya, Cultures i medi de la prehistòria a l'edat mitjana. 20 anys d'Arqueologia Pirinenca. X Col·loqui internacional d'arqueologia de Puigcerdà.
- NOLLA, J.M., CASAS, J. 1984, Carta arqueològica de les comarques de Girona. El poblament d'època romana al N.E de Catalunya, C.I.A.G. , Girona.
- OLMOS, R. 1992, La sociedad ibérica a través de la imagen, C.S.I.C., Ministerio de Cultura.
- PUJOL, A. 1992, Els ibers. Vida i cultura, Ed. Barcanova, Barcelona.
- RAFEL, N. 1979, Les necròpolis i el món funerari dels ibers, L'Avenç, 24.
- RUIZ, A., MOLINOS, M. 1993, Los íberos. Análisis arqueológico de un proceso histórico, Barcelona.
- TARRADELL, M. 1987, Prehistòria i Edat Antiga, Història dels Països Catalans, Vol. I., Edicions 62.

